

OTROCI IN MLADOSTNIKI Z MOTNJAMI VEDENJA IN OSEBNOSTI

Ta izraz izhaja iz medicinskega dela poimenovanja-kot da je vzrok v mladostniku in je sporen. Po njihovem je težava rasti v:

- ❑ mladostniški interakciji
- ❑ zaznavanju nečesa
- ❑ socialnem okolju v katerem živijo

Vedenjske težave so posledica slabega okolja!

Danes: govorimo o mladostniku s težavami v socialni integraciji, o otrocih z vedenjskimi in čustvenimi težavami. Otrok s problemi ni enako problematičen otrok!!!!

TOTALNE INSTITUCIJE

Družba posameznike ki imajo odklonsko vedenje in so odklonski pošlje v TOTALNE INŠTITUCIJE. Te so poskrbele v totalu za posameznika zapori, norišnice, samostani, vojašnice, psihiatrične bolnišnice).

V 60. letih so bili prepričani, da jih bodo tako prevzgojili. Vendar, če se posameznik noče sam prevzgojiti, ga nihče ne more. Totalne institucije mu lahko odprejo oči in spremenijo odnose, ne morejo pa ga prevzgojiti..

Leta 68 so bila študentska/antipsihiatrična gibanja. V 70. letih so bila gibanja proti velikim institucijam v Italiji-prekinili so vse velike institucije. Bolniki so ostajali doma pri svoji družini ali pa postali klošarji. Probleme klošarjev danes rešujejo socialno pedagoške službe s prenovljenimi vzgojnimi zavodi.

Negativni efekti totalnih institucij:

1. HOSPITALIZEM-to je preučeval Bowlby. Zanimali so ga otroci brez staršev. Ugotovil je, da otrok, ki je ločen od staršev najprej:
  - joka
  - nato postane apatičen, brezbrizen
  - težko komunicirajo in zadovoljijo temeljne potrebe

Sindrom hospitalizacije je posledica dolgega bivanja v institucijah (sklepano po Bowlby).

Otrok jo ignorira in je apatičen.

2. STIGMATIZACIJA- stigma =pečat; dobijo jo bivši obsojenci, shizofreniki,... Stigme se nikoli ne rešiš. Problem: ljudje s stigmo težko dobijo službo in imajo probleme v vsakdanjem življenju
3. SOCIALNA INFEKCIJA- v teh institucijah se posamezniki učijo mnogo (novih) dejanj, ki jih prej niso obvladovali od drugih
4. NORMATIVNA INTEGRACIJA V ZAHODNO SUBKULTURO- posamezniku je omogočeno, da v institucijah zadovoljuje neke svoje potrebe (po spolnosti, intimnosti), da preživi. Obsojenci imajo svoj red. To jim omogoča institucija.
5. AVTORITARNA OSEBNOST (glej še Adorno-članek)-razvije se hierarhičnih ustanovah, domovih. **Adorno** pravi, da svoje lastnosti projeciramo na druge. Smo šibki, stvari ponotranjimo in nato nezavedno prenesemo na druge. Predsodki se pojavijo zaradi slabih izkušenj, govoric, iracionalnega strahu (ogroženost pred njim, pomeni lastni strah zaradi ogroženosti pred drugačnostjo-to projecira na druge). Za zmanjševane predsodkov je potrebna neka pozitivna izkušnja, selektivna percepcija (le tisto, kar nas zanima, potrebuje naše mnenje), otesti se moramo predsodkov in stopiti v odnos odprti. Po **Miller**-jevi se avtoritarna osebnost oblikuje zaradi trde avtoritarne vzgoje, ki je zahtevala strogo podreitev. Tu gre za konformnega posameznika, ki se klanja nadrejenim in nadzira podrejene. Podobno je bilo z nastankom fašizma in nacizma (voditelji, ideologi so bili vsi avtoritarne osebnosti in v svojem otroštvu tepeni)-Hitler je eden izmed njih. Trpljenje v otroštvu zanikaš in potisneš v podzavest, kasneje to trpljenje projeciraš na druge-gre za *podzavesten mehanizem projekcije*. Pri takih osebah je prisotna *rigidnost mišljenja*-črno/belo-:
  - mi smo dobri, tisti ki nam ne pripadajo in so od nas različni niso dobri
  - visoko moraliziranje
  - obsojanje pojavov pri drugih (predvsem pri istospolno usmerjenih)
  - zavzemajo se za etnocentrizem, kjer njihova nacionalna identiteta pomeni obrambni mehanizem
  - niso kritični
  - ko so ogroženi, postanejo zelo agresivni

Zaradi negativnih pojavov po 68. letu začnejo zmanjševati in prenavljati totalne institucije. Gre za *koncept normalizacije institucij* (zmanjševanje negativnih konfliktov, vidikov).

Cilj koncepta je bil, da se institucije odprejo, postanejo bolj integrirane v okolje, da so v centru dogajanja (danes so po večini ob robu mesta). Tako nastanejo v 85. letih **alternativne institucije**:

- ✚ *Majhni zavodi* (te imamo pri nas, delujejo po principu normale)
- ✚ *stanovanjske skupine* (manjše enote, skupine mladostnikov, ki skupaj živijo v bloku ter imajo vzgojitelja in vzgojiteljico***oba ker gre za transfer starševstva*** in skrbita za njihovo vzgojo. Kriteriji: morajo hoditi v šolo, niso odvisni od drog, sposobni so se držati nekih pravil!
- ✚ *mladinska stanovanja*-ta se zadnje čase v Sloveniji ustanovljajo. Sem lahko pridejo tisti, ki so odpuščeni iz vzgojnih zavodov ali stanovanjskih skupin, ki nimajo kam iti, domov pa se ne morejo vrniti
- ✚ *rejništvo*- rejniška družina, so strokovno dovolj usposobljeni, v mladostniških letih jim navadno niso kos
- ✚ *krizni center*- ko se doma sprejo, lahko pridejo v krizni center za največ 1 mesec, potem se vrnejo domov ali pa v neko institucijo
- ✚ *društvo za nasilno komunikacijo*-le za svetovanje ne za bivanja

V tujini imajo še dnevne skupine in centre.

Umeščanje v alternativne institucije: ko *učitelj* opazi neko težavo pri posamezniku, to sporoči *svetovalni službi*, ta pa dalje *centru za socialno delo*, ki posameznika obišče na domu in preveri zadeve ter otroka nato na podlagi odločitve lahko napoti ali v vzgojni zavod ali pa v mladinski dom. Sem pošljejo tudi posameznike, ki storijo kaznivo dejanje (14-18 leta); ko je posameznik polnoleten ga lahko napotijo na sodišče in potem sodišče pošlje posameznika v vzgojni zavod. Vendar se to zgodi bolj redko, največkrat jim izrečejo ukor ali vzgojni ukrep. Ena izmed alternativ je še produkcijska šola, ki je zasnovana po danskem modelu. Namenjena je tistim, ki ne zdržijo šolskega sistema. Njim je organiziran pouk na zelo individualen način. Se jim prilagajajo, da lahko končajo vsaj to šolo in ne ostanejo na ulici.

FEMENOLOŠKE IN ETIOLOŠKE KLASIFIKACIJE OTROK IN MLADOSTNIKOV S TEŽAVAMI V SOCIALNI INTEGRACIJI

1. FEMENOLOŠKE: (izhaja iz medicinskega modela)

 Femenologija: pojasni, simptome motenj opredeli

 BREGANT je izdelal femenološke klasifikacije.

Simptomi:

- ✿ motnje v odnosu do vrstnikov (gre za vsiljevanje svoje volje, prepirljivost)
- ✿ motnje pri delu (izostajanje od pouka, težko zdržijo pri pouku)
- ✿ motnje v odnosu do odraslih (predrznost, laganje, čustvena neodvisnost, manipulacija)
- ✿ tatvine, beganje
- ✿ nasilnost, mučenje
- ✿ izživljanje na živalih, seksualna neprilagojenost (prezgodnji odnosi)
- ✿ DISOCIALNE motnje: beganje in izostajanje od pouka
- ✿ EVROTIČNE motnje: anksioznost, fobije, astmatični napadi, depresije

Nekatere težave imajo v otroštvu in so odvisne od spleta okoliščin. Intenzivnost težav je odvisna od mladosti, okolja ter odnosa mladostnika z okoljem.

2. ETILOŠKA KLASIFIKACIJA (poskuša razumeti vzroke in okoliščine za nastajanje motenj)

Bregant disocialne motnje tu deli v 5 skupin:

Ⓢ Situacijska-reaktivno povzročena motnja

(jo doživlja kot obremenitev; gre za nenadne pritiske v življenju posameznika-revščina, izguba svojcev, nepredvidljivost posledic dejanja, spolne zlorabe)

Ⓢ sekundarno peristatične motnje kot posledica motenega čustvenega razvoja

Te Bregant deli na:

- a) *nevrotično osebnostno strukturo* (ne more izraziti interesov, potreb, samopodoba je nizka, demonstrativno vedenje, so egocentrični in zavrti; vzroki: abivalenten odnos staršev do otrok, prevelika pričakovanja ki povzročijo prevelik pritisk, nihanje v čustvenih odnosih staršev do otrok)
- b) *disocialna osebnostna struktura* (ravnaajo se le po lastnih težnjah in se ne ozirajo na druge-so maščevalni, nezaupljivi, sovražni do okolice, brez občutkov krivde; razlog vidijo vedno v okolici. Nimajo zgrajenih temeljnih osebnostnih struktur-az/nadjaz/id; ne morejo se držati nekih osnovnih pravil in vzroki: odklonilen odnos staršev do otrok v zgodnjem razvoju, zapostavljanje otrok od staršev, ne morejo razviti občutka pripadnosti)
- c) *primarna peristatična motnja kot posledica okoljske pokvarjenosti* (po Bregantu gre tu za otroke, ki živijo v zavajajočem okolju-prisotne subkulture, disocialni starši; primer so npr. Romi katerih vrednote so drugačne, njihov otrok se zgleduje po starših.

- d) *Primarno biološko pogojena motnja* (je posledica disfunkcije centralnega živčnega sistema, možganskih okvar, kar povzroča duševno nerazvitost, epilepsijo, psihozo-disocialne težve; vzroki: v okolju so nesprejeti, izključeni)
- e) *Razvojna ogroženost brez disocialnih motenj* (otroci, ki ne kažejo disocialnih motenj, so otroci, ki so razvojno ogroženi. Vzroki: napačna vzgoja-prizadeti so v čustvenem in osebnem razvoju, imajo težave z vrstniki, v šoli)

AVTIZEM: gre za možganske okvare. Otrok ne zaznava sveta-gleda pa nič ne vidi, ni sposoben odnosa z okoljem, so neodzivni. O zdravljenju avtistov poročata Millerjeva in Beettelheim: čustvena neodzivnost pri avtističnem otroku nastane, ko se grdi prva samopodoba. Okvare živčnega sistema so vidne pri odnosih z drugimi.

ZAVODI:

Mladostnik do 14. leta ne odgovarja za kazenska dejanja. V zavod lahko pride na 2 načina: preko centra za socialno delo=CZSD ali preko sodišč, s kazenskim odlokom.

Pred 14 letom ne pride na sodišče, obravnava ga CZSD (da otrok ne bi bil stigmatiziran na sodišču). CZSD ne potrebuje dokaza krivde, to se dokazuje na mladinskih sodiščih (v tujini). Če se izkaže za krivega ga pošljejo ali ponovno pošljejo v vzgojni zavod. Ukrepi so nadzorstvo, ukor, kazenska navodila in prepovedi, vzgoja v vzgojnem zavodu ali v mladoletniških zaporih. Najmanjkrat je izrečen ukrep vzgoje v vzgojnih zavodih, ker imajo negativne učinke. Mladostnik se s posrednikom dogovori za poravnanje škode, se udeleži v humanitarna dela, ni pa obravnavan na sodišču.

VZROKI USPEŠNE/NEUSPEŠNE SOCIALIZACIJE POSAMEZNIKA

Uspešna socializacija: ogrožujoče razmere lahko povzročijo odklonsko vedenje. Nekateri posamezniki kljub temu ne postanejo odklonski. Uspešna socializacija je odvisna od tega kako koliko osebnih in socialnih virov ima posameznik na razpolago:

Personalni viri so sposobnosti posameznika za reševanje problemov. Težave nastopijo, kadar se sooči s problemi, ki jim ni kos. Zahteve in sposobnosti so med seboj povezane, gre za tendenco, ni pa nujno. Personalni viri so lahko: čustvene, intelektualne, senzorične,... lastnosti posameznika.

Potek zaznavanja realnosti:

1. situaciji pripišemo pomen (pomemben-nepomemben)
2. situacijo interpretiramo
3. iščemo primeren odgovor
4. odločimo se za odgovor/reakcijo
5. odgovor prenesemo v realnost
6. opazujemo reakcijo drugih in v skladu s tem spreminjamo svoje vedenje

Zgodnja socializacija ne dopušča toliko odklonskih oblik. Fantje kažejo predvsem agresivne težnje navzven (agresija). Dekleta rešujejo probleme na bolj normalen način, imajo tudi več psihosomatskih težav, motnje prehranjevanja.

Vsak posameznik si zgradi svoj stil reševanja problemov.

Ločimo:

- *Ofenzivni* (se spoprime s težavo, smo optimistični)
- *Defenzivni* (vzroke vidimo pri drugih, se umaknemo, problem potisnemo; npr. brezdomci, migranti)
- *Stil potiskanja* (zamahnemo z roko, stvar pustimo, v smislu »to je brez veze«)
- *Teorija naučene nemoči* (tega ne morem, ne znam)

Socialni viri: predstavljajo jih vse socialne mreže odnosov, kamor je posameznik vključen. Tisti, izključeni iz družine se težje znajdejo v težkih situacijah. Socialno osamljeni (invalidi, starejši, obrobne skupine). Odnosi z drugimi nam dajejo zaščito in nam pomagajo, dajejo moč. Omogočajo nam uspešno socializacijo primarnih težav. Preden posamezniku pomagamo, moramo vedeti kakšne osebne in socialne vire ima na razpolago.

Durkheim govori o samomorih-v kritičnih situacijah posamezniki, ki niso dobro integrirani v neko družbo (=družina, religija) so nagnjenji k samomoru. Lažje rešuje probleme, če je vpet v socialne skupine, ki pa so lahko negativne ali pozitivne.

ODKLONSKO VEDENJE V OSNOVNI ŠOLI

Odklonsko vedenje je družbeno pogojeno z normami, časom. Gre za odklon od družbenih protizakonskih norm. V OŠ je otrok odklonski, kadar odstopa od norm v potencialni

neenakosti (šolski uspeh-kdor ga ne dosega, ocene). Posameznik se neha identificirati z šolo. Potrditve začne iskati drugje (skupine, klike).

ULE pravi, da so čedalje bolj izpostavljeni družbenim zahtevam ob manjši zaščiti! So bolj socialno ranljivi, prepuščeni sami sebi. Pojavi se neuspeh, beg iz šole, špricanje, druženje v klike, sekte, odporništvo. Sekte so lahko različne-duhovne, religijske. Popolnoma se mora podrediti pravilom-to stori, ker se počuti sprejet, močen.

Odklonske oblike vedenja nastanejo zaradi posledic razvoja sodobne družbe. Šola je prilagojena nekemu povprečju. Ogroženi so predvsem otroci iz nižjih socialnih slojev ali družin, izstopajo pa izredno nadarjeni otroci.

Ali je šola spolno nevtralna? NI! V OŠ imajo deklice veliko prednost, saj je šola njim bolj prilagojena-je bolj verbalna (na tem področju so deklice močne).

Kako učitelj prispeva k vrsti odklonskega vedenja v šoli?

Hurrelman ugotovi, da do tega pride ko učitelji dajejo poudarek na določene učne uspehe in določenim učencem. Delijo jih na simpatične/manj simpatične, poudarjajo njihove pozitivne/negativne lastnosti, kariero-uspešno/neuspešno. Podoba, ki jo ima učitelj o učencu določa pozicijo učenca v razredu in reagiranje drugih učencev na izjave. Učitelj pripisuje osebnostne lastnosti in vpliva na učenčevo samopodobo, pričakovanja (Pygmalion!)

Pričakovanja imajo efekt, če delujejo na delno zavestni ravni, če imamo neke stereotipe, predsodke to zelo vpliva na naš odnos do predmeta, na samopodobo. Učitelje bi morali ozaveščati o odklonskem vedenju.

Adler-koncept motečega vedenja v šoli

Poznana je njegova individualna psihologija. Bil je Freudov učenec. Pravi, da ima vsak človek svoj/oseben odnos-čut za skupnost, pripadnost skupnosti. Dokler je otrok sprejet v skupnosti je uspešen. Če pa ni nastanejo nepričakovane oblike vedenja, s tem se težko dokaže. Otroka ne moremo prisiliti, da se uči-to mora sam vedeti in čutiti. Naše vedenje je subjektiven način reševanja težav. Za našimi vedenji se skrivajo cilji, ki so na nezavedni ravni:

- *Pozornost* (učenec moti pouk-učitelj ga opozori-učenec doseže svoj cilj=pozornost; s tem smo mu to vedenje okrepili)
- *nadvlada* (rušenje avtoritete, učitelja spravi v neprijetni položaj, učitelj je nemočen, učenec zopet doseže svoj cilj)
- *maščevanje* (otroci, ki so bili spolno zlorabljeni se odzivajo maščevalno, z nasiljem)

➤ *nesposobnost* (gre za navidezno zaostalost, ne dosegajo učnega uspeha, končajo v posebni šoli. Gre za otroke, ki imajo vedenjske težave)

Najbolj prizadet je tisti, ki igra nesposobnost in ni sposoben prenesti nobenega poraza več. («raje sem neumen»). Vedenje moramo razumeti, še posebej ozadje in cilje. Poznati moramo tudi sebe, da ne reagiramo na način kot učenec pričakuje. Če hočejo pozornost na negativen način, potem to vedenje ignoriramo! Pozornost mu naklonimo takoj, ko je naredil nekaj dobro, ga pohvalimo. Otrok ugotovi, da je učitelj nemočen, ker sam nase učenec prenese odgovornost!!! V takem primeru so potrebni pogovori z učencem in socialne igre. Ko je cilj igranje nesposobnosti mora učitelj otroka potegniti ven in ga pohvaliti. Učitelj si mora upati in sam na sebi preizkusiti drugačen način. Problem je ker učitelji nimajo znanja o tem in so izgubljeni.

Odklonsko vedenje v razredu je vedno pogojeno s socialnimi odnosi in skupinsko dinamiko (je zelo pomembna!)-vsak v razredu ima svojo vlogo. Problem ni rešen s tem, da učitelj učenca pošlje v svetovalno službo, saj tako ne bomo izvedeli razloga takega vedenja. Treba se je potruditi izvedeti motiv, vzrok =ozadje vedenja in se pozanimati o družini.

Sociogram nam kaže pozicijo, ki jo ima otrok, kaj želi. Ugotovimo, kateri učenci so osamljeni in te sprejmemo.

Odklonskega vedenja ne smemo razumeti le linearno ampak v okviru skupinske dinamike. Pri odklonskih otrocih, moramo biti pozorni na pozitivne lastnosti in le-te poudarjati.

VLOGA INTERJUJA IN INDIVIDUALNI NAČRT

Živimo v drugačnem okolju, kot učenec, zato uporabimo metodo intervjuja da nam posameznik pove svojo življenjsko zgodbo. S tem vidimo, kako posameznik razmišlja, gleda na problem, kako vidi svojo življenjsko situacijo, kaj mu predstavlja problem.

Zelo pomembno da posameznik sodeluje pri definiranju problema, ne pa le naša strokovnost!!! Ugotovimo, kaj je pripravljen narediti, njegove želje in interese.

Intervju mora potekati v obliki življenjske zgodbe-pomembno se je pogovarjati, načrt naredimo pismo, vse na individualen način.

Način intervjuja naj bi obsega:

1. zbiranje informacij na podlagi intervjuja

(informacije zberemo pri učitelju, odnosu posameznika z vrstniki, situacija doma-vse sisteme kamor je vključen na kakršen koli način)

Zanima nas kje so ti problemi, kje skriva posameznik potenciale, ki bi lahko razvil. Na tem gradimo (kar posameznika veseli in zanima). Da prispevamo k boljši samopodobi, jim damo moč, da se uveljavijo in doživijo uspeh.

»Čim več videti, čim manj razumeti«-----

- ❖ RAZUMETI: problem smo spredalčkali, v glavah smo si naredili konstrukt; ne dopuščamo nove informacije, ker bi zrušile ta konstrukt
- ❖ ODPRTOST: vedno si moramo reči, da je lahko tako ali pa ne

2. PLANIRANJE POMOČI

Temelji na skupnem dogovoru. Brez posameznika ne moremo ničesar narediti! Izhajamo iz njegovih želja, potreb, hotenj, da sklenemo dogovor kaj bi lahko naredila skupaj z njim. Izhajamo iz razvojnih potreb ne pa iz deficita (on je agresiven in agresivnost moramo zmanjšati)! Razvojne potrebe: za njegovim agresivnim vedenjem se nekaj skriva (on drugače ne zna, ne zmore), z agresivnostjo si pridobiva pozornost, je opažen in s tem zadovolji potrebo, želi dobiti pozornost-to se skriva za agresivnim vedenjem.

Ko izhajamo iz razvojnih potreb naredimo načrt, ki bo posamezniku omogočil doseči vključenost na pozitiven način, na produktiven način zadovolji svoje potrebe, naredimo dogovor-kaj bi sam želel.

Napredek stalno spremljamo, saj tako ugotavljamo ali je naš program prispeval k spremembi mladostnika ali ne.

V skupini sodelujemo skupaj z zunanjimi strokovnjaki (zdravniki, psihiatri,...). pedagog mora skrbeti tu za koordinacijo med strokovnjaki. Paziti moramo na to, da posamezniki ne bodo preveč stigmatizirani. Nujno se je zavedati, da ko posredujem nekaj, da se zavedam negativnih načinov stigme. Ne smemo ga izločiti iz igre ampak mu nuditi pomoč v razredu med drugimi.

V ozadju vsega je socialna politika (slep za pomoč potrebuje odločbo) in vpliva tudi na samopodobo (paziti moramo na negativne posledice).

MOŽNOSTI IN NEVARNOSTI PREVENTIVE

PREVENTIVA= usmerjanje na zmanjševanje problemskega vedenja še pred njegovim nastankom in sicer z oblikami svetovanja, pogovorov, skupinskega dela ki bi prispeval k zmanjšanju odklonskega vedenja.

Pedagog vedno dela preventivno!

NEVARNOSTI:

☉ *enostranska koncentracija na pozornost odklonskega vedenja* (smo zelo pozorni in v skupini iščemo odklonsko vedenje oziroma njegove oblike). Zelo zgodaj skušamo najti pogoje za odklonsko vedenje (tako zaznavanje je nevarno). Zgodnje oblike odklonskega vedenja (napovemo odklonsko vedenje v mladosti-NI rečeno, da se bo sploh pojavilo!!!) Nasveti, vedenjske norme (v vrtcih o čustvih ne govorimo, prav tako ne o vedenjskih motnjah, saj ta minejo-s prevelikim fiksiranjem na otroka bi to utrdili)

☉ *Usmerjenost na rizične skupine, za katere sklepamo, da bi lahko prišlo do odklonilnega vedenja* (zaradi določenih značilnosti, ki jih kažejo-otroci priseljencev, Romi). To skupino stigmatiziramo in zanemarimo bistveno idejo preventive=da je namenjena vsem in ne le rizičnim skupinam, po katerih mi presodimo otroke, ki potrebujejo preventivo. (usmerjeni smo npr. na otroke s posebnimi potrebami-vse ostale pa zanemarimo, čeprav bi ti potrebovali pomoč)

☉ *ideja preventive izhaja iz konstrukta, iz zdrave osebnosti* (to je nevarno, saj lahko mladostnika, ki le malo krši norme označimo za odklonskega in ga stigmatiziramo). Vsak posameznik naredi prestopniško dejanje.

Odklonsko in prestopniško vedenje:

- o se razvojno pogojujeta
- o nekdo preizkuša do kam lahko gre

Stopnja neujemanja med zahtevami okolja je predpostavka za notranji osebni razvoj.

Produktivno delovanje: težnja za izgradnjo novih kompetenc, gradi si neke potenciale. Kriza = produkt, saj vrže iz ravnotežja norme.

V preventivnem ravnanju usmeram-s tem okrepimo posameznika, mu pomagamo pri obdelovanju zahtev.s preventivnim delovanjem ne smemo zmanjševati kompetenco učenca-ta potem to doživlja kot kazen.

Etične predpostavke:

Bolj ko smo usmerjeni v rizične skupine, več informacij in podatkov potrebujemo o tej skupini. Hitro lahko prestopimo mejo, da tu podatki izhajajo iz privatne sfere in da z njihovo uporabo posamezniku škodujemo.

1. etične meje

Kateri so podatki, ki jih zares potrebujemo? V podatke iz privatne sfere se nimamo pravico vtikati in o njih ne smemo govoriti okoli. Včasih nehote podatke učencev ne zadržimo zase-zaradi nemoči, nesigurnosti, beg pred odgovornostjo. Usmerimo ga v drug center (če gre npr. za smomor).

2. etične dileme

Gre predvsem za problem spolne zlorabe, droge-komu in kako povedati? S podatkom moramo biti previdni in paziti, da komu ne škodujemo, ne naredimo dodatne škode. Preventivno delovanje moramo zastaviti širše (v krepitev kompetenc posameznika-socialne veščine, komunikacijo, obvladovanje jeze) in ne usmerjati v nek problem. Osebo je treba krepiti v osebnostnem razvoju-jih npr. spoznamo z različnimi drogami do neke mere in kompetentno ravnanje z drogami. Ne smemo pozabiti na posledice, katerimi jih moramo seznaniti.

MOČ STROKOVNJAKOV/EKSPERTOV

Vsaka pomoč je povezana z nivojem pomoči in z nadzorom/kontrolo. Pedagog uporablja oboje (ko inštruiramo, izvajamo kontrolo). Da ne pride do zlorab te moči, se mora pedagog spustiti iz nivoja eksperta moči na partnerski nivo reševanja problemov.

Delovanj institucije: pedagog je del institucije, z njo se poistoveti, institucija mu nudi varnost. Bolj je trdnjša, bolj se moramo podrediti. Pedagog je preveč na strani vodstva-ravnatelja (od njega je odvisno kakšen pomen daje svetovalni službi-ta je dostikrat podrejena vodstvu).

Konflikt institucije in otrok

- I. Kam naj se postavi pedagog? Smo v zagati, ko vstopamo v nek prostor, gre za etični kodeks.

Če strokovnjak meni, da je za posameznika bolje, naj se postavi na njegovo stran-na stran šibkejšega.

- II. Kako vidimo problem? Naše diagnoze skuša prevladat medicinski vidik. Ko pišemo sporočila je pomembno kaj napišemo.
- III. Moč je skrita tudi v odnosih. S posameznikom razvijamo demokratičen odnos. Če se želimo približati, mu moramo biti blizu (se umestimo v razred).

IV. Kako je urejena pisarna? Če kaže birokratski odnos, mu vzbujamo občutek, da mu ne zaupamo, prav tako če uporabimo veliko terminov.

Moč pedagoga je ravno v tem, da se zaveda, da so posamezniki depriviligirani, da nimajo moči, da mu damo pozicijo kjer se lahko izkaže. Izhajamo iz njegovih šibkih točk (projekt:revni nudijo pomoč in ne le prejemajo).

ODKLOSKO VEDENJE KOT OBVLADOVANJE TEŽAV

Že v primarni socializaciji si otrok zgradi način obvladovanja težav. To je vidno predvsem pri depriviligiranih mladostnikih (nižji socialni stan, drugo kulturno okolje, družina s problemi).

So potencialno rizični.

Pri teh otrocih gre za to, da nimajo razvitega ustreznega stila na odzivanje na situacijo. Čim večji je razkorak med možnostmi zadovoljevanja lastnih potreb in usklajenostjo z zahtevami okolja, večja je verjetnost da bo prišlo do odklonskega vedenja.

Odklonsko vedenje = družbeno pogojeno, gre za kršenje veljavnih norm

Mladostniki, ki imajo težave z vedenjem, nimajo razvitega ustreznega stila, kako v posamezni situaciji ravnati.

Kako reagiramo/sprejemamo svet:

- ▣ Opazujemo situacijo in jo skušamo oceniti
- ▣ skušamo razumeti in interpretirati-npr. psihični proces
- ▣ iščemo primerni odgovor
- ▣ odločimo se za neko reakcijo
- ▣ reagiramo (odločitev prenesemo v dejanje)
- ▣ opazujemo kako drugi gledajo na naše delovanje (nas potrdijo ali ne) in zopet reagiramo naprej

To je naučen stil reagiranja-ob snemanju, opazovanju drugih ljudi. Tako se uči otrok-otroci to projecirajo na igrače, lutke. Situaciji pripišejo napačen pomen, ker je narobe interpretiran.

Tudi narobe reagirajo, ker nimajo zgrajenih notranjih psihičnih vzorcev (=super ega-norme, ki jih posameznik ponotranji v primarni socializaciji) in norm (nimajo občutka krivde).

Teorija naučene nemoči pravi, da se skupine, ki so *marginalne* (Romi, klošarji, invalidi, nezaposleni) so socialno izključene, imajo več občutkov nemoči (=občutek, da nimajo kontrole nad lastnim življenjem, ne morejo nič narediti, da bi se jim stanje izboljšalo, porinili so jih v pasivno situacijo; dostikrat jih okolje tako zaznava in dodatno potiska v stanje nemoči).

Pedagog posamezniku pomaga izriniti stanje nemoči-gre za:

1. korak: dvigovanje samopodobe! (usmerjen na pozitivne vire posameznika)
2. korak: skušamo razširiti socialne vire (pedagog koordinira; nekoga vključimo v skupino, da bi se posamezniki pogovarjali jih vključimo v doživljajske projekte----učenje na kognitivnem, socialnem, osebnostnem nivoju.

Večje občutke nemoči imajo deklice (to je pogojeno z njihovo socializacijo). Težave obvladujejo bolj navznoter, pojavijo se depresije, motnje s hrano, občutek nemoči. Moramo jih opogumiti za neko dejanje (npr. da odide od moža, če jo ta prevara).

Nekateri ne razumejo norm kulture in zato izpadejo odklonski (Romi menijo, da biti moški pomeni biti agresiven-to imajo za nekaj normalnega).

Stil reševanja težav:

DEFENZIVEN: situaciji se izognemo, potisnemo in se oprimemo obrambnih mehanizmov

OFENZIVEN: spoprime se z preizkušnjo, imamo občutek da zmoremo

KONCEPTI OBRAVNAVANJA MLADOSTI

1. RAZVOJNO PSIHOLOŠKI KONCEPTI

Obdobje mladosti je družbeno pogojeno, v obdobju fevdalizma kot družbeni pojav sploh ni obstajal. Govorili so o »mladih odraslih«. S kapitalizmom se začne selite iz vasi v mesta, vse več otrok ostaja na ulici (mladost ostaja le za buržuazijo-bili so osvobojeni dela in so se lahko izobraževali).

Z idejo množičnega izobraževanja in z uvedbo obvezne OŠ vsi otroci dobijo možnost, da v svojem življenju preživijo brez dela in se posvetijo izobraževanju..

Teorije razvojne psihologije: mladostnik ima določene razvojne potrebe, ki izhajajo iz tega obdobja-potreba po stalnih vrstniških odnosih, potreba do lastnega telesa. Razvojni koncept pogleda na mladost po navezovanju stikov z nasprotnim spolom, iskanjem smisla

(vrednost.sistema) , po socialni uveljavitvi, iskanju socialne identitete-jaza, iskanju zaposlitve, priprava na starost.

Kritika tega koncepta: usmerjen na subjektivne potrebe posameznika, spregleduje pa okolje in širšo družbo, kritičen je do obstoječih družbenih razmer.

Podaljševanje mladosti-povezano je s spreminjanjem družbe;

Koncept identitete: mladostništvu se gradi osebna in socialna identiteta. S tem s je ukvarjal Erikson. Koncept je razvijal preko posameznik kriz in faz identitete (8). Poseben pomen je dal adolescenci (tu mladostnik lahko znova gradi svojo identiteto).

Današnji kritiki pravijo, da ta koncept za današnjo družbo ne velja več, kajti danes posameznik prevzem več različnih identitet.

2. EKOLOŠKI IN SISTEMSKI KONCEPT

Posameznika vidi v tesni socialni zvezi z družbo. Posameznik živi v nekem okolju. On vpliva na okolje in okolje nanj. Socialno okolje tu predstavlja institucije, kamor je posameznik vključen.

Bronfener razvije ekološki pristop razumevanja posameznika: (ta se razvija v 4 smereh)

- Mikrosistem (neposredno okolje v katerem posameznik živi-družina)
- Ezosistem (sestavlja se iz več mikrosistemov-sorodstvo)
- Ekosistem (organizirane socialne institucije-šola)
- Makrosistem (vpliv celotne družbe, okolja)

Bronfener vidi človeka kot proces. Razvija se od mikrosistema do makrosistema in sicer v socialnem konceptu. Poudarja pomembnost dejstva, da je otrok vključen v čim več sistemov-saj s tem oblikuje več različnih vlog, kar mu pomaga pri izgradnji osebnosti.

Baacke razvije koncept razvoja. Mladostnik se redno razvija v nekem kontekstu, okolje in posameznik sta v interakciji. Razvije 4 cone:

- Neposredna cona (družina, čustveni odnosi)
- cona bližjega okolja (sorodstvene vezi, prijatelji, naša ulica)
- specifične institucije (šola, vrtec-obiskujemo jih le določen čas z določenim ciljem, nismo čustveno povezani, prevzemamo tradicionalne vloge)
- ekološka periferija (slučajni kontakt z ljudmi-na banki,...)

S starostjo otrok prestopa med conami in s tem gradi vedenjske vzorce, gradi vloge. Več kot ima izzivov toliko bolj bogat je njegov vzorec. Več izkušenj si bo nabral. Poudarja pomembnost učenja, vedenja in vlog v različnih conah.

Postavlja se vprašanje koliko je posameznik v coni avtonomen? Težave, ki se pojavljajo pri mladostnikih lahko vidimo kot neujemanje zunanjim sistemom in posameznikom. Ta koncept vedno vidi težave v tem neujemanju (za razliko od razvojnega koncepta, ki vidi težave vedno v posamezniku). Vse je odvisno od konteksta. Vedno gledamo v katerem kontekstu posameznik živi. Veliko težav otroka izhaja iz družine, šole. To ni motnja posameznika, ampak je neujemanje posameznika z okoljem. Če odkrijemo težave, je treba kontekste menjat (menjava šole, okolja in družine ni možna)

3. REFLEKSIVNI PRISTOP

Razvije ga **Herbert Mead**. Izhaja iz teze, da je posameznik kreativen predelovalec zunanje realnosti. Na eni strani je interpret (razlaga zunanjo realnost in jo pretvarja v notranjo-ji daje pomen), na drugi strani je konstruktor socialnega sveta in lastne realnosti (konstruira realnost).

Na razvoj posameznika vpliva socialni, kulturni in narodni svet-na njegovo zavest in delovanje, vendar ga ne determinirajo. Ne moremo sklepati o posamezniku po socialnem izvoru-vsak sam kreira realnost.

V procesu socialne interakcije se gradi samopodoba, podoba drugega, prevzemajo in določajo se vedenjski vzorci.

Samopodobo si otrok gradi v prvih interakcijah (družina), v stikih v šoli, z vrstniki. V kolikor posamezniki ne dobijo pozornosti, pozitivnih vrednotenj samega sebe skozi drugega, ne dobi občutka cenjenosti takega kakor je, se pozitivna samopodoba ne more razvijati.

V postmoderni je otrokov pristop pomemben-posameznik se mora boriti za priznanje v skupini, se mora znati podrežati-mora imeti odnosne kompetence in sposobnosti.

Ta teorija potrjuje da otrok z vedenjskimi težavami nima izgrajene kompetence in sposobnosti, s katerimi bi uspešno deloval. Moramo mu dvigniti samozavest!

Včasih je socializacija potekala tako, da starši vedenjske modele prenašali na otroke. Danes govorimo o retrosivni socializaciji- gre za objestranski vpliv. Včasih celo mladostniki učijo starejše (vendar otrok vseeno potrebuje model, mladostniki nimajo radi te situacije).

Ta model dobro razlaga današnji proces individuacije (to uvede Beck: družba tveganja)
Pomen: da se odnosi med posamezniki in družbo spreminjajo. Norme, vrednote, tradicije družbe ne obstajajo več. Te so posameznika na nek način omejevale, nadzirale, po drugi strani pa so ponujale varnost. Ta kontrola danes izginja, kar pomeni, da posameznik o vsem odloča sam a je hkrati tudi bolj odgovoren. Prepuščen je sam sebi, mnogo bolj izpostavljen in osamljen.

Danes se poudarja tekmovalnost in ne več toliko solidarnost! Posameznik je postal kreator lastnega življenja. Ta svoboda ne pomeni le svobodo. Večji so pritiski, zaradi izobraževanja in organizacije delovne sile.

Izobraževalni paradoks: diploma postaja pogoj za pridobitev delovnega mesta, hkrati pa delovnega mesta ne zagotavlja. Življenje posameznika postaja samorefleksivno. Mladostniki tega ne vzdržijo, zato bežijo proč od te svobode (v razne sekte, skupine ki so avtoritarne, jim vse zapovedujejo-tu je podrejen skupini in je rešen pritiska nenehnega odločanja). Pokaže se da za večjo svobodo posameznika potrebuje kompetence.

Bourdieu analizira družbo in govori o socialnem kapitalu-kako posameznik vstopa v družbo. Ekonomski, kulturni in socialni kapital se povezujejo-vsak prinaša neko vrednost. Otroci iz revnejših družin imajo premalo kapitala seh vrst za uspešno delovanje v družbi.

TOTALNE INŠTITUCIJE – družba ustanovila za lažje funkcioniranje, deluje na podlagi EKONOMIČNOSTI in NADZOROVANJA.

Inšt.za posameznike, ki se težje socialno integrirajo (zapori, krizni centri, ustanove za duševno prizadete) -> prikaže FOUCCULT: NADZOROVANJE in KAZNOVANJE (zgo. Spremembe)

ANTIPSIHIATRI – norost družbena bolezen-> pos. ne rabi biti zaprt.

neg. Posledice zaprtosti: HOSPITALIZEM- Bowly, pas.postane apatičen; normativna integracija z zavodsko subkulturo; socialna integracija. Stigmatizacija – Goffman; psihološki razlogi, socialni r.; družbeni r.;avtoritarna osebnost (dvojni jaz, togo mišljenje, moralističnost); -> zaradi tega pride do normalizacije totalnih ustanov.

CILJI NORMALIZACIJE: zmanjšanje neg. posledic; dajanje poz. vrednot; občutljivost za določeno vedenje; prizadevanje za izobrazbo, inšt. Poskušajo v okolju destigmatizirati.

ALTERNATIVA: produkcijska šola, rejništvo

INTERAKCINISTIČNA TEORIJA- motnje v otroku se pojavi v interakciji z dugimi -> šele proces tipizacije je tisti, ki nekoga označi za odklonskega. Vse stvari se pričnejo pri našem zaznavanju do drugih -> moramo si priznati svoje predsodke. Stigmatizacija se ne da odstraniti, lahko jo kontroliraš. -> v šoli stigmat.prikrita – ROSENTHALOV EFEKT PRIČAKOVANJA Če od učenca pričakuješ neuspeh se o verjetno razvilo tako.

KLASIFIKACIJE:

FENOMENOLOŠKE KLASIFIKACIJE OTROK in MLADOSTNIKOV Z MOTNJAMI

-zunanj simptomi – BERGANT: konflikti z vrstniki in odraslimi, motnja pri delu, tatvine; beganje; nasilnost; nastopaštvo; seksual. neprilagojenost.

ETILOŠKE KLAS: OTROK in MLADOSTNIKOV Z MOTNJAMI

-sprašujejo se o vzroku nastajanja motenj, nudijo nam pomoč.

-na težave vplivajo: BIOLOŠKI, VEDENJSKI IN SOCIALNI VZROKI

BERGANT razdeli na 5 delov: 1. situacijskareaktivno povzročena motnja, kot posledica obremenitve posameznika vplivajo tudi zunanji pritiski (smrt) 2. sekundarna motnj, kot posledica motenega čustvenega razvoja, ki sproža motnjo (nevrotičnost, zavrtost, disocialnost, odklonitev staršev, zapostavljanje otroka). 3. Primarna statična motnja, kot posledica milejske okvarjenosti -> otroci iz subkulturnega okolja. 4. Motnja kot posledica disfunkcij centralnega živčnega sistema (možganske okvare) 5. Razvojna ogroženost brez disocialnih motenj (pomanjklivost v vzgoji).

Potrebno pogledati vzroke: PSIHORGANSKI, PREDSIMOTIČNI, SOMATSKI. Učitelj včasih vidi težave,

ki motijo njega in ne težave, ki se ne kažejo (notranjih). Težave so lahko tudi RAZVOJNO POGOJENE, ki minejo.

DEJAVNIKI TVEGANJA- subjektivne in objektivne značilnosti, ki povzročajo možnost, da se tako vedenje razvija. Vsako okolje zahteva neko MEDSEBOJNO SOŽITJE, s tem pa ZAVIRA RAZVOJ OSEBNOSTI. Otrok v družbi zadovoljuje svoje potrebe- primarna socializacija vpliva na čustveni razvoj os. Otroka. -> veliko vlogo ima MAMA.

Pomembni dejavniki tveganja: slab nadzor tveganja: slab nadzor, stroga vzgoja, agresivnost, nepopolna družina, neurejena družina.

PSIHOANALITIČNI AVTORJI: če so PREPOVEDI in ZADOVOLJITVE v razmerju se otrok normalno razvije. Redl in Wieneman: Agresivni otrok. Če otrok živi v hladnem okolju se razvije ČUSTVENA ZAVRTOST, pride do OKVARE EGA. Zaradi nenehnega občutka krivde se pojavi ZMEDENOST in AGRESIVNOST. Winnicot : klic upanja-> upa, da bo našel koga, ki ga bo razumel.

T.W.ADORNO: AVTORITARNA OSEBNOST: Kaže se pri homoseksualcih, romih, črncih, južnjaki, invalidi, revnimi. Večji kot je strah, večje je KRITIZIRANJE, ZAVRAČANJE DRUGAČNIH.

Kako nastanejo predsodki? V prim. soc. se naučimo ODNOSA do TUJCEV (vidimo preko posnemanja, preko govoric, posploševanja). Pedagogi: Vsak problem je drugačen, moramo ga upoštevati kot edinega pravega, z leti pride do REGIDNEGA mišljenja. Predsodke spremenimo tako, da smo odprti za nove izkušnje.

TVEGANJA in ZASČITNI DEJAVNIKI V RAZVOJU MLADOSTNIKA

Beck: družba tveganja: živimo v neprestanem odločanju, odgovorni smo za svoje odločitve, uspeh in neuspeh. Mladostniki so v migracijskem sistemu, imajo več svobode na socialno-kulturnem področju na drugi strani pa se stvari zaostrojujejo.

Posebni socialni stiki: Intelektualni, motorični, senzorni, čustveni.

Posamezniku pomagajo pri zaznavanju ZUNANJE REALNOSTI in to prenesti v NOTRANJO in s tem zaznava realnost, interpretira, se odloča kako bo reagiral in opaža reakcije drugih. Mladostniki imajo probleme pri interpretaciji in nimajo dobro zgrajene os. Strukture.

STILI: OFENZIVNI- soodločanje s problemom, DEFENZIVNI- potiskanje krivde drugam, IZOGIBANJE TEŽAV (deklice- defenzivni, ofenzivni-m.)

SOCIALNI VIRI- vključuje vsa področja kamor je pos. vključen, tisti ki imajo več soc. odnosov lažje premagujejo težave. -> soc. mreža deluje kot preventiva.

Zaščitni dejavniki so še: PROAKTIVNO SOCIALNO VEDENJE, SPOSOBNOST REŠEVANJA

PROBLEMOV – EGOTAKTIKI, AVTONOMIJA POSAMEZNIKA , DUHOVNA RELIGIJA, VIZIJA.

IMAMO NOTRANJE in ZUNANJE DEJAVNIKE ali bo pos. šel v ODKLONSKO VEDENJE. Tveganje so tudi RAZVOJNO POGOJENA (80%) in 20% se razvije z ODKLONOM. Mladostniki eksperimentirajo in tako iščejo svoje meje.

Kje posameznik lahko prestopa, preizkuša meje? VRSTNIKI, ULICA, KLUB

DEČKI: alkohol, kockanje, nasilje DEKLICE: depresija, poskusi samomora

Deklice so bolj: konformistične, skrbijo za druge, težave premagujejo navznoter, Dečki pa bolj navzven, pri deklicah je več psihičnih motenj, m.prehranjevanja.

Dečki ne kažejo čustev. Težave so tudi pri OBLIKUVANJU SPOLNE IDENTITETE.

-AVTORITARNE SKUPINE- pomeni jim identiteta, ker jim v družbi ni uspelo, ŠOLSKI NEUSPEH – nizka samopodoba , šola mora nuditi varnost.

KAZNOVANJE

ZAPOR- totalna institucija -> preoblikuje osebnost v skladu s cilji

TEHNIKE: odučevanje svojih navad, odpovedati se mora svojemu okolju in kulturi, se jih modifikira, gre za civilno smrt- izguba drž.pravic

CILJI zapora: RESOCIALIZACIJA- vračanje obsojenca v družbeno skupnost

FOUCAULT: mučenje, razkazovanje obsojencev, javne usmrnitve

DANES: kazen se prenaša na duševnost, obsojenec je objekt, ki ga je treba socializirati

NADZOROVANJE:popolen nadzor, predpisi. TURNIK- čas je ciklični (se ponavlja)

FUNKCIJA SPREMINJANJA: spremeniti posameznika, GOEFMAN- je inkubator za spreminjanje

ZAZNAMOVANJE: močan pritisk na posameznika, kompleks neg. Stališč,

DEPRIVACIJA MATERNIH DOBRIN & USLUG : odvisno od ekon. položaja obsojenca

DEPRIVACIJA HETEROSEKSUALNIH ODNOSOV: poskušajo zmanjšati ->lahko hodijo med vikendi domov

DEPRIVACIJA AVTONOMIJE: zapornikom se ukazuje

DEPRIVACIJA VARNOSTI : daljše prestajanje kazni: -> stanje anksioznosti, občutek ogroženosti

NEGATIVNE POSLEDICE: na osebnost obsojenca, hospitalizem, neg. Sprejemanje subkulture

IZOLACIJA: pride do trdne strukturne osebnosti, ki se tako prilagodi na življenje zunaj

Kako zapornike pripraviti na življenje po končani kazni? Čim več stikov z zunanjim svetom; nadaljevanje s šolanjem, delo v korist skupnosti

PED. DELO: Pomoč osebi, ki bi rešila svoje težave- sprememba pred kriminalnimdejanjem

VLOGA VZGOJITELJA: AMBIVALENTA-> nudi pomoč in nadzor Dobro je, da ima pedagog izven službe še skupino , kjer s strokovnjaki skušajo najti rešitev.

A. MILLER: DRAMA JE BITI OTROK

Ko mam 1. pogleda otroka dobi otrok občutek VARNOSTI. Otrok izpolnjuje neizživete potrebe mame -> pripravljen se je odreči tudi sebi (razvije se lažni jaz). Razvije se NARCISTIČNA OSEBNOST Z GRADIOZNOSTJO in DEPRESIJO. Prekiniti čustveno vez z starši je težko-> pomeni združitev njihovega jaza. Otrok je čustveno izkoriščen, izpolnjuje naloge, ki bi jih moral partner. Prevzame tudi ODGOVORNOST OČETA -> ima težave s spolno identiteto.

BLY: Divji moški

BISTVO: - pomemben je odnos, ki ga z otrokom razvije v 1. letih, potem nastopi simbiotični odnos, ki ga oče prekine -> OJDIPOV KOMPLEKS.

Če otrok živi v okolju nesprejemanja ne razvije: JAZA, NADJAZA, IDA -> Večja kot so ta neskladja večja je možnost za DEVIANTNOST, imajo občutek krivde, s kaznijo ne dosežejo nič. Če otrok dlje časa ne zadovolji svojih potreb se počuti RAZVREDNOTENEGA.

Kaj lahko stori pedagog? Otrok daje vzgled, delati mora tudi na ne kognitivnem znanju, ki so pomembna za celotno osebnost; upoštevati moramo PSIHOLOŠKI in SOCIALNI VIDIK.

TEMELJNI KONCEPTI RAZUMEVANJA MLADOSTI

Mladost je družbeno pogojen pojav, včasih je veljal za majhnega odraslega. S kapitalizmom se začena uvajati izob. Za vse (1774), takrat se pojavi tudi obdobje mladosti. 1940- volilna pravica žensk.

RAZVOJNE NALOGE MLADOSTNIKOV: HAVIG HURST :trajni odnosi z vrstniki, odnosi z nasprotnim spolom, sprejeti samopodobo, emocionalna neodvisnost, gradi si poklicno kariero, ustvarja spolno identiteto. Prihaja tudi do razvojnih kriz, ki jih rešuje produktivno ali neproduktivno.

SISTEMSKO EKOLOŠKI VIDIK: mladostnik se razvije v ODNOSU z DRUGIMI

BRONFENBRENER: otrok se razvija po conah 1. cona: DRUŽINA -> čustveni odnosi; 2. cona:

SORODSTVO, PRIJATELJI-> niso tako intimni odnosi; 3.INSTITUCIJE, 4.cona: Najširša-> družbeni vidiki , ki vplivajo na pos.

Pedagogi: ponuditi čimveč izkušenj: ODKLONSKO VEDENJE, kot neujemanje med potrebami, željami.

Ko pride do neujemanja v sistemu pride do NEUSTREZNE SOCIALIZACIJE->tukaj je pomembno, da vključujemo tudi takšne otroke(jih integriramo) ->sistem prilagodimo otroku.

NEVARNOSTI PREVENTIVE

METODOLOŠKA NAPAKA SKLEPANJA – če je nekdo v rizični skupini še ni problematičen.Preveč se

koncentriramo na neg. vidike, posam. stigmatiziramo, ne smemo prehitro pomagati saj ga s tem onemogočajaš pri razvoju.

ETIČNA DILEMA- naši interesi ne smejo biti usmerjeni v neke podatke iz skupine, ker potem pozabimo na druge -> ZLORABA PODATKOV.

Strokovnjaki imajo VELIKO MOČ + ETIČNO ZAVEZANOST

POMEN BIOGRAFIJE POSAMEZNIKA- uveljavlja se pomen SUBJEKTIVNEGA POGLEDA NA PROBLEM, uporablja DELNO ODPRTI INTERVJU+ ŽIVLJENJEPIS.

DRUŽBENE SPREMEMBE MLADOSTI IN SPREMENJENI MEDGENERACIJSKI ODNOSI V POSTMODERNI DRUŽBI

Poleg DRUŽBENE POGOJENOSTI je mladost pogojena tudi s TRENUTNIM DRUŽBENIM STANJEM, značilna je tudi INDIVIDUALIZACIJA. Mladost je obdobje MORATORIJA → priprava na odraslost., mladostništvo ni več brezskrbno → hitro se srečuje s SOCIALNIMI in ŽIVLJENSKIMI VPR.

PREMAGOVANJE TEŽAV: iščejo svojo pot, obrnejo se sami nase, eksp., tvegajo (droge, nasilje, hitra vožnja, slabo hranjenje, tablete, psihosomatske bolezni)

PEDAGOGI: težave so ponavadi odg. na čustveno stanje, zato jim ponavadi ne moremo pomagati samo z KOGNITIVNIMI INFORMACIJAMI. Poskušamo se ga čustveno dotakniti, mu nuditi bližino,...

Mladostniki se radi zatečejo tudi k družini, ki je neko varno okolje in ekon. zavetje. Vendar v vseh družinah ni tako, ni te varnosti, to lahko mladostnika ogroža in mu daje nizko samopodobo, lahko se tudi izključi iz družbe.

SPREMENJENO OTROŠTVO V POSTMODERNI DRUŽBI

ARIES: poučeval otroštvo

KAPITALIZEM: izkoriščanje otrok, pomanjšani odrasel, otroci so delali

DANES: otroštvo je življ. obdobje, v katerem otrok pod vodstvom odraslih razvije sebe in postaja samostojen, tudi s pomočjo okolice.

NEG. STVARI DANES: čustvena izkoriščenost (izpolnitev želja staršev), otrok nima možnosti povedati kaj misli, institucije so ritualizirane

PEDAGOGI: ne smejo imeti predstave idealne družine (oče+mama+otrok), drugače ne morejo intervenirati, ne smejo imeti predsodkov.

KULTURNA POMOČ IN INDIVIDUALNI NAČRT POMOČI

Z razvojem družbe se spreminja tudi KONCEPT POMOČI DRUŽBENIH SPREMEMB, RAZPAD VEDENJSKIH VZORCEV in VREDNOT. Nič več ni samoumevno, zato so mladostniki pod stresom)

služba-en dan jo imaš, drugi dan že ne)

SISTEMSKA in SOCIALNA INTEGRACIJA - LUCHMANN → mehanizmi, ki sistemsko omogočajo vključevanje posameznika v družbo

SOCIALNA INTEGRACIJA-je soc.vključitev v neko okolje → lahko povzroči stres

PEDAGOGI: posamezniku okrepimo zaupanje v svoje sposobnosti, pogledamo njegov življ.položaj (kje živi). Reševanje se obnese le če je družina pripravljena sodelovati.

ANN WEIK-pomoč se mora odmakniti od MEDICINSKEGA MODELA, pos.moramo dajati občutek, da ve da verjamemo v njega in v njegovo moč → to je most med strokovnjaki in pos., ki ima težave. Če ne vidimo rešitve problem prepustimo drugim, zavedati se moramo, da problem potrebuje čas in da se lahko zgodi, da bodo rezultati vidni, ko bomo že zaključili s svojim delom. Odpovedati se moramo prehitrim strokovnim definicijam, usmerjeni moramo biti v oblikovanje prihodnosti. Otroku moramo dajati moč, s tem, da mu dajamo prostor, mu verjamemo, zaupamo, poslušamo in slišimo, je enakovreden partner pri dajanju pomoči. Otrok lahko tudi MANIPULIRA → tudi to spoštujemo.

INDIVIDUALNI NAČRT POMOČI: naredimo ga z vzgojitelji in strokovnjaki, ogledamo si situacijo v skupini in družini ter osebne sposobnosti in težave; poskušamo ugotoviti vzrok težav.

SVETOVALNO DELO

Če ima otrok čustvene motnje naredimo PROGRAM POMOČI.

FAZE NAČRTA: Usmerjenost v poz.razmišljanje, kako mu pomagati, da si bo znal pomagati, ko nas ne bo več zraven. Težave gledamo INTEREKCIJSKO in SISTEMSKO, ustvarimo si lastno sliko o problemu (pomoč pri družini). Sestavimo sestavek za strokovnjake, ki lahko pomagajo, na koncu je potrebna EVALVACIJA.

Težave otrok pretvorimo v RAZVOJNE POTREBE OTROK in mu jih ZADOVOLJIMO.

Če je otrok.....GROB in NERVOZEN: nizek sistem samovrednotenja in samopodobe.

MOTI POUK: nizka frustracijska toleranca

DELA OTROČERIJE: pojavi se obrambni mehanizem regresije, lahko je bil tudi spolno zlorabljen.

PEDAGOGI: njegov program, ki poteka z učiteljem, mora biti usmerjen v rešitev in ne v težavo. Zavedati se moramo, da vsak otrok želi biti uspešen, če tega ne dosežemo nastanejo težave. Otrok, ki se noče učiti to počne zato, ker odstopa, saj v vsakem primeru doživlja neuspeh. Otroci, ki imajo čustvene težave tudi rabijo pomoč. Krize, ki jih imajo starši, dajejo otrokom občutek izgube. 3-5let: krivda in jeza, 5-9let: problem sprejemajo eksterno.

SPREJEMANJE TEŽAV JE ODVISNO OD: starosti, spola, temperamenta, odnosov s tem človekom,

narave smrti, prejšne izgube, izkušenj z okoljem.

Pomembno je, da mu v šoli nudimo podporo in sodelujemo s starši. Pomagamo mu lahko tudi tako, da mu poiščemo drugega strokovnjaka in alternativo (metoda brainstorminga in iskanje analogije).

PSIHOSOCIALNE POSLEDICE MLADOSTNIKOV V NEUGODNIH ŽIVLJENSKIH OKOLIŠČINAH

Zaradi hitrih sprememb v družbi prihaja tudi do sprememb v socializaciji. Vse psihosocialne posledice mladostnikov razumemo kot rezultat sodobnega načina življenja. Če pos.v šoli doživlja, da ni sprejet ima nizko samopodobo (napetost, stres) → težave lahko pričnejo reševati na DEFENZIVNI STIL. V šoli naj bi te stiske odpravljali.

PATRIALNA DRUŽINA: otrok ne vidi učiteljice kot avtoritarne osebe, ker je to doma samo oče in ne tudi mama.

Otroci svoje probleme rešujejo različno (imajo svoje stile):

REŠEVANJE PROBLEMOV NAVZNOTER: so v depresiji

HIPERAKTIVNI OTROCI in UPORABA TABLET: organski izvor ali možganske poškodbe. Otroci so nemirni, moteči, lahko pa imajo samo premalo gobanja.

MEDIKAMENTI: lahko pripeljejo do odvisnosti, potrebno je kontrolirati količino.

Velikokrat pride do vseh teh motenj tudi zaradi REVŠČINE in NEUGODNEGA OKOLJA-DRUŽINE!

PSIHOSOCIALNE POSLEDICE OB IZGUBAH

Zelo vplivajo na otrokovo počutje. V naši družbi je še vedno tabu kaj doživlja otrok ob izgubi. Dojemanje smrti je KULTURNO in RAZVOJNO pogojeno.

PEDAGOGI: otroci potrebujejo prostor, da o tem govorijo. Ne more se spoprijeti z bolečo izgubo, dati mu moramo oporo. Ne smemo slišati kar otrok hoče povedati, vendar njegova čustva in zgodbo.

KONCEPT ZDRAVJA V VZGOJI

Ne gre samo za FIZIČNO ZDRAVJE, vendar tudi za PSIHIČNO in SOCIALNO zdravje. Če pos.ni zadovoljen s samo lahko pride do PSIHOSOMATSKIH MOTENJ. Pomembno je kako se spopadamo s stresom in v kakšnem okolju živimo. Uvedli so tudi koncept zdravih šol. Socilana kontrola se skriva v medijih in potrošnji, kdor ni zdrav je potisnjen na obrobje.

ZDRAVILA ZA HIPERAKTIVNE: rutin, poz.lastnosti h.otrok: hitro zaznavanje, pravičnost, povejo kar mislijo.

OSEBE, KI TEŽJE DOJEMAJO-s posebnimi potrebami:

Imajo: motorične, govorne, vedenjske motnje; so gluhe in slepe; motnje v duševnem razvoju, dolgotrajno bolezen in učne težave.

Zakaj te otroke vključiti ali ne vključiti v REDNO OBLIKO IZOBRAŽEVANJA?

ZA: enakovrednost, strpnost, razvijanje sposobnosti, domače okolje

PROTI: stigmatizacija, skupina ga ne sprejme, občutek neuspeha, neprimerna oprema šole

V SLO. je šolanje teh otrok odvisno od ODLOČBE, KI JO IZZA ŠOLSKA UPRAVA.

SAMOMOR

Človek ubije sebe, pomeni opozorilo za okolje (potrebno jemati resno), rešuje se s pomočjo psihiatričnih institucij.

V SLO.: prisilijo različne bolezni, več moških → ker so bolj pogumni

VIDNI ZNAKI: opuščanje higiene, nemarno stanovanje

AKUSTIČNI ZNAKI: ne spleče se več, ne vem čemu vse to, omenjanje smrti

VEDENJSKI: berejo osmrtnice, jokajo se, se drogirajo, so besni, imajo občutek krivde

SOCIOLOŠKI POGLED: dejstva: več moških, več mladih, samskih, na deželi, protestanti.

EMN DURKHEIM: zanimala ga je KOLEKTIVNA TANDENCA

LOČI: EGOISTIČNI, ALTRUISTIČNI in ANOMIČNI S.

Če je posameznik INTEGRIRAN v družbo je manj možnosti za samomor.

SOCIOLOŠKI POGLED: 2 dejavnika: depresija in obup, vpliva tudi agresivnost in motnja presojanja.

URBAN GROLEGER-analize

AGRESIVNOST OTROK V ŠOLI: FREUD → če ne more doseči dražljajskih ciljev pride do agresivnosti.

Pri otrocih so ponavadi prisotni najprej IZBRUHI. Otroci postanejo osovraženi in se drugi nočejo z njimi pogovarjat.

DELIKVENTNI EGO IN NJIHOVE TEHNIKE PO REGLJU: otroci opravljajo samega sebe-manipulirajo.

Najdejo si prijatelja, ki zagovarja njihovo delikvenco, skupino pritegne nase. Zdraviti je potrebno ego in super ego.

TOTALNE INSTITUCIJE: za posam, ki se težje soc integrirajo, tam v totalu poskrbijo za njih. delujejo na podlagi ekonomično. in nadzorovanju. negativne posledice zaprtosti so: hospitalizem, normativna integracija z zavodsko subkulturo, soc infekcija, stigmatizacija, avtoritarna osebnost. zaradi teh pride do normalizacije, katere cilji so: zmanjšanje – posledic, dajanje + vzorcev in vrednot, občutljivost za določeno vedenje, prizadevanje za pridobitev oš izob, institucija se poskuša v okolju destigmatizirati, na področju šolanja so alternative, v obliki produkcijskih šol in rejništva. stigmatizacija: ogroženi so otroci iz drugega okolja, nizkega soc statusa, s čustvenimi problemi, enostarševskih družin. ne da se je odstraniti, moramo se je zvedati, saj jo lahko le tako kontroliramo.

FENOMENOLŠKA KLASIF.: klasif zunanjih simptomov preko katerih se kažejo težave: motnje v odnosu do vrstnikov, odraslih, pri delu, tatvine, beg od doma, nasilje, nastopaštvo, seksualna neprilagojenost.

ETILOŠKA KLASIF.: sprašuje se o vzroku nastajanja motenj, daje vpogled o razumevanju indivi problematike in s tem nudi pomoči: 1. situacijska reaktivno povzročena motnja kot posledica obremenitve posam; 2. sekundarna motnja kot posledica motenega čustvenega razvoja, ki sproža motnjo: lahko gre za nevrotično os. strukturo, potencialni vzroki so: nihanje v čustvih do otrok, prevelika pričakovanja, pritisk staršev, preveč kratno seljenje otrok; ali disocialno os. strukturo: potencialni vzroki: odklonitev staršev, zapostavljanje otroka, močne obremenitve v zg. otroštvu. 3. primarna statična motnja kot posledica milejske okvarjenosti: otroci ne odraščajo v primernem okolju, obnašanje se jim zdi normalno. 4. primarna biloška motnja kot posledica disfunkcij centralnega živčnega sistema. 5. razvoj ogroženosti brez disocialnih motenj.

Zaščitni dejavniki: proaktivno soc. vedenje, sposobnost reševanja problemov, avtonomija posam, duhovna religija, vizija, šolski neuspeh.

KAZNOVANJE: preoblikovanje osebnosti v skladu s cilji zapora. To pa so resocializacija oz. tretman obsojenca, v bistvu pričakujemo, da spremeni osebnostne značilnosti, ki so povezane s kriminalnim dejanjem. Kaznovanje je poglavitna funkcija zapora. Danes se kazen prenaša na duševnost-prikriti mehanizem kaznovanja. Ves čas je popoln nadzor: osebje primerja vedenje posam s predpisi. Funkcija spreminjanja, stigmatizacija, varnost, neg. posledice, izolacija.

DRAMA JE BITI OTROK: zelo pomemben je zgodnji odnos z mamo, ki narcistično zasede svojega otroka: otrok izpolnjuje neizživete potrebe mame, naredi vse za ljubezen mame, pripravljen se je odreči tudi sebi-tu se razvije lažni jaz, prilagaja se zahtevam, željam mame, razvije se narcistična osebnost z grandioznostjo in depresijo. Prekiniti to čustveno vez je zelo težko. Torej: pomemben so zgodnji odnosi, ki so odločilni za posam. Otroci, ki so živeli v okolju nesprejemanja, razvijejo šibek jaz, nadjava pa skoraj ni, nimajo občutka krivde, s kaznijo nič ne dosežemo.

MLADOST: je družbeno pogojen pojav, izpolniti mora vrsto razvojnih nalog, kot so: trajni odnosi z vrstniki, z nasprotnim spolom, sprejeti samopodobo, odnos do telesa, emocionalna neodvisnost, gradi si poklicno kariero, ustvarja spolno identiteto. Ko pride do težav, pride do razvojnih kriz, ki jih lahko rešuje na produktiven/neprod. način. Mladim moramo ponuditi čim več različnih stikov, izkušenj.

NEVARNOST PREVENTIVE: metodološka napaka sklepanja

Če je nekdo v rizični skupini, še ni problematičen, preveč se koncentriramo na neg. vidike vedenja, posam stigma in linerano sklepamo, pomoč nudimo, ko je ta potrebna, tolerantni moramo biti do kriz, ki posam omogočajo rešiti probleme, etična načela.

MLADI V POSTMODERNI D.: v svojih temeljih se zelo spreminjajo. Na mlade vplivajo spremembe na področju dela, saj se hitro srečujejo s socialnimi in življ. vprašanji. Po eni strani so bolj samostojni, a so še vedno ekonomsko odvisni od staršev. Ta razkorak je lahko zelo velik. To je stanje stresa: ne ve ali bo dobil delo, sprejet v družbo. Ta stres premagujejo z iskanjem svoje poti, obrnejo se sami nase, eksperimentirajo, se zatekajo v tvegane oblike: droge, nasilje, hitra vožnja, tablete, depresije, psihosomatske bolezni. Ti vzorci se lahko utrdijo in postanejo stalen vzorec posam. Pedagogi: čustveno se jih dotaknemo. Mladi se vedno bolj zatekajo k družini, ki nudi varno okolje in ekon. zavetje.

OTROCI DANES: otroštvo je življ. obdobje, v katerem otrok pod vodstvom odraslih razvija sebe in postaja samostojen, tudi s pomočjo okolice. +: veliko soc. ustanov, pravice otrok. -: čustvena izkoriščenost.

